№ 137 ՆՐԵՔՇԱԲԹԻ ՅՈՒՆԻՍԻ 26 1901 ՆՐԵՔՇԱԲԹԻ ՅՈՒՆԻՍԻ 26 № 137

ՔՍԱՆԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվան 6 րուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի եւ տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ուսումնական սկզբնաւորութիւն. — ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Անբերրիութիւնից վնասվածների օգտին. Նամակ Ախալքալաքից. Նամակ Կարսից. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր. — ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Պարսկաստանից. Արտաքին լուրեր. — ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Ժամանակը ոսկի է.

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՍԿԶԲՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

Սկսում են իրականանալ յոյսերը: Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստր Վաննովսկու ծրագրած բարեփոխութիւնների սկիզբը կը դրվի առաջիկայ ուսումնական տարուց: Գիմնազիաների առաջին և երկրորդ դասարաններում կը վերացվեն լատիներէնի դասերը, իսկ երրորդում և չորրորդում նաև յունարէնի դասերը: Նրանց փոխարէն կընդարձակվեն ռուսաց լեզուի և աշխարհագրութեան ծրագիրները և կը մտցնվեն պատմութեան և եւրոպական նորագոյն լեզուներից մէկի, նաև բնական պատմութեան դասեր:

Այնուհետև կը շարունակվի միջնակարգ դպրոցների դասատուութեան ծրագրի փոփոխումը հետևեալ տարիների ընթացքում և կը վերջանայ 1905 թուականին: Հին լեզուները կոչնչանան և նրանց տեղը կը բռնեն բնական գիտութիւնները և միւս առարկաները:

Պէտք է խոստովանել, որ հասարակութեան շրջաններում գոյութիւն ունէր կասկած բարեփոխութիւնների շուտափոյթ իրագործութեան վերաբերութեամբ: Անցեալում յաճախ եղել են յանձնաժողովներ և խորհրդակցութիւններ, խմբագրվել են ծրագիրներ, նորանք սակայն գործնական ընթացք չեն ստացել և կորել են զանազան ատեանների պահարաններում, փոփոխութիւն չը մտցնելով դպրոցական կարգերի մէջ: Անցեալի տպաւորութեան տակ լսվում էր կասկած և ներկայ յանձնաժողովների գործունէութեան և նրանց ծրագիրների իրագործութեան վերաբերութեամբ: Սակայն համակրելի փաստերը, որոնց մասին տեղեկացրեց ռուսաց հեռագրական գործակալութիւնը, գալիս են համոզելու, որ արդարև այժմ իրագործութեան շրջան է սկսվել և որ մինիստր Վաննովսկու եռանդը ու հեղինակութիւնը ընդունակ են ընթացք տալու հերթական դարձած խնդիրներին: Միջնակարգ դպրոցների բարեփոխութեան համար հրաւիրված յանձնաժողովը սկսեց իր նիստերը մի երեք շաբաթ սրանից առաջ, մայիսի 28-ին, և այժմ մենք տեսնում ենք նրա դրական հետևանքները: Մինիստրը անմիջապէս ներկայացնում էր Թագաւոր Կայսրին յանձնաժողովի կատարած գործերը, եւ Թագաւոր Կայսրը ներկայ յունիսի 11-ին և 18-ին բարեհաճեց Բարձրագոյն հրամանով հաւանութիւն տալ մինիստրի առաջադրութիւններին:

Ներկայ գործնական սկզբնաւորութիւնը մեծ բերկրութիւն է բոլոր ծնողների և ամբողջ հասարակութեան համար: Այժմ հաւատում են, որ բարեփոխութիւնների ծրագիրները այս անգամ աջող իրագործութիւն կը ստանան: Ամբողջ Ռուսաստանը սպասում է ազգային լուսաւորութեան ամենատեսակ դպրոցների բարեկարգութեան ծրագիրների նպատակայարմար իրագործութեան:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԲԵՐՐԻՈՒԹԻՒՆԻՑ ՎՆԱՍՎԱԾՆԵՐԻ ՕԳՏԻՆ

Ստացանք հետևեալ նոր նուիրատուութիւնները.

Մ օ զ դ օ կ ի ց—Խսարով Խսարովեանից 61 ր. 68 կ.: Նուիրատուներն են. Անյայտ, Կ. Նաւասարդեան 5-ական ր.: Մ. Կօժեմեակեան, Ս. Ցիրլեան 3-ական ր.: Թ. ա. ք. Խսարովեան, Խ. քահ. Շահինեան, Յ. քահ. Սաուկեան 2-ական ր.: Յ. Ալիխանեան 1 ր. 50 կ.: Տիկ. Մ. Թուչմալեան, այրի Հ. Խսարովեան, Կ. Շլթեան, Բ. Մելքումեան, Անյայտ, Անյայտներից, Յ. Մելքումեան, Ա. Թուչմալեան, Մ. Ալիխանեան, Կ. Ղափլանեան, Մ. Ղափլանեան, Ա. Մխիթարեան, Ա. Կրասինիկեան, Մ. Եարալեան, Գ. Լիսիցեան, Յ. Ասլամազեան, Գ. Օսիպօվ, Յ. Եանգուլեան, Մի ոմն, Դ. Ուլուխանեան, Մ. Ալադաղեան, Մ. Յովհաննիսեան, Յ. Կօժեմեակեան, Մ. Մխիթարեան, Մ. Թամազեան, Գ. Տօլմազեան, Յ. Խօջայեան, Ե. Ներսիսեան, Մ. Բախչեան, N. N.-ից, Կ. Վելիկանեան, Պ. Գանջումեան, Վ. Թաւարբէգեան, Տ. Աւագեան, გიორგი ლუდუშაური 1-ական ր.: Մ. Յովհաննիսեան, Ն. Թամազեան, N.-ից, Մ. Ռոստովանեան, Բ. Գանջումեան, Դ. Բաբիեան, Ս. Շալամեան 50-ական կոպ.: Յ. Ասլանեան 25 կ.: (Հանված է ճանապարհածախս 57 կոպ.):

Բ ա գ ո ւ ի ց—Ալէքսանդր Աբէլեանից 3 ր.:

Ն ա ւ ի ն օ վ ա տ ս յ ա կայարանից—Միքայէլ Մուրադեանից 21 ր. 50 կ.: Նուիրատուներն են. Մ. Մուրադեան եւ Ն. Խալաթեան 4 ր.: Ն. Գանձապետեան 5 ր.: Յ. Աղիզեան, Մ. Վարդանեան, Б. Галовичъ 2-ական ր.: Н. Кукушкинъ, Մ. Վ., Ս. Ալեանջանեան, Ս. Կապուտեան. Քահ. Յակոբեան 1-ական ր.: Реценкъ, Յ. Խաչիկեան, Սարկ. Մարմարեան 50-ական կոպ.:

Թ ա ր թ ա ր ի չ ե ւ ա ն ի ց—Պօղոս Մովսէսեանից 2 ր. եւ Աղաբէկ Մելիք-Շահնազարեանից 2 ր.:

Ս. Խ ա չ ք ա ղ ա ք ի ց (Ստավրոպօլի նահանգ) 20 ր. 50 կ.: Նուիրատուներն են. Գործակալ Գ. քահ. Աղայեան 3 ր., Գ. քահ. Տէր-Մելքիսէդեկեան 2 ր., Յ. քահ. Մուրդուղեան 2-ական ր.: Գ. Սերեբրակեան, Կ. Մեզայեան, տիր. Գ. Մուրդուղեան, Գ. Մուրդուզեան, Վ. Քովխայեան, Գ. Այվազեան, Ա. Ղալաբէգեան, Գ. Քովխայեան, Ա. Արզիմանեան, Ս. Արզիմանեան, Յ. Ազնաուրեան 1-ական ր.: Յ. Ղարիպեան, Ն. Ղալաբէկեան, Մի ոմն, օր. Ե. Կուպեցեան, 50-ական կոպ.: Յ. Արզիմանեան 30 կ., Ա. Բերեզեան 20 կ.:

Մ ա ն գ լ ի ս ի ց—20 ր. 75 կոպ.: Նուիրատուներն են. Ս. Մխիթարեան 2 ր.: Վ. Ս. Դիղզուրաբօվ, Ա. Անանեան, Գ. Միրզօեան, Ա. Տէր-Մկրտչեան, Ն. Ս. Գրիգորեան, Գ. Յարութիւնեան, Ս. Եգանեան, Ս. Տէր-Ղազարօվ, Գ. Խիզանեան, Վ. Բաքրաձէ, Գուլվէրդօվ, Օ. Արութինօվ, Խ. Ն. Սիրեկանեան, Գ. Մանուկեան, Տ. Մկրտչեան, Мамедъ Буттаевъ, Ս. Գօզալեան, Ա. Մարգարօվ 1-ական ր.: Ա. Թօմաեան, Զաղկալեան 50-ական կոպ.: Թորոսօվ 5 կոպ.: (Փոստի ծախս հանված է 30 կ.):

Փ ի ր վ ա լ ի գիւղից (Շիրակի գաւառ) 14 ր. 54 կ.: Նուիրատուներն են. Եղբ. Բալոեաններ 2 կոդ ցորեն, Ս. Ծառուկեան 2 կոդ ցորեն, Ս. Գալոեան, Ծ. Ծառուկեան եւ Օ. Սիմէօնեան 1-ական կոդ ցորեն, Պ. Խաղոյեան 3 ռուբ ցորեն, Գ. Մամիկեան, Յ. Զօրոյեան, Կ. Մատոյեան, Ն. Թումասեան, Մ. Այվազեան 2-ական ռուբ ցորեն, Ա. Եղզարեան, Պ. Նախիջեւանցեան, Գ. Ասլօեան, վարժապետ Սաֆար, Գ. Աւետիսեան, Մ. Մամիկեան, Հ. Սարգսեան, Յ. Մուրադեան, տիկ. Մ. Մատոյեան, Ա. Զատիկեան, Ս. Խաչոյեան, Յ. Կարապետեան, Ս.

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

«ԺԱՄԱՆԱԿԸ ՈՍԿԻ Է»

Գնում էք դատարան կամ ուրիշ հիմնարկութիւն մի որ եւ է վկայական կամ ուրիշ դօկումենտ ստանալու: Մտնում էք կանցելարիա: Այնտեղ ձեզ յայտնում են, թէ դեռ պատրաստ չէ, ժամանակ չունեն պատրաստելու եւ այլն, թէպէտ խնդիրքը վաղուց է տրուած: Գնում էք մի քանի օրից յետոյ եւ ստանում մի եւ նոյն պատասխանը: Երբ մի քանի օրից յետոյ կրկնում էք, ձեզ արդէն անում են մի առաջարկութիւն, որը կասես մօդա է դարձել. ձեզ առաջարկում են, որ եթէ չտապում էք, ինքներդ պատրաստէք ձեր խնդրած վկայականը, եւ դուք կամայ ակամայ նստում էք եւ գրում ցանկացած վկայականը:

Սրանք սովորական դէպքեր են:

Բայց այն դէպքը, որը պատահեց ինձ հետ մեր քաղաքային վարչութիւններից մէկում, ես ոչ տեսած էի, ոչ լսած:

Որպէս մէկի հաւատարմատար՝ մի քանի ամիս սրանից առաջ տուել եմ խնդիրք մէկ գործի վերաբերեալ: Մի քանի ամիս գործը ձգձգելուց յետոյ, վերջապէս ուպրավայում գործը համարեա թէ վերջացած է. մնում է միայն զեկուցում գրել դումայի, որպէս զի վերջինս վճիռ կայացնէ:

Գնում եմ ուպրավա մէկ անգամ, երկու, երեք, չորս, հինգ եւ այլն, եւ այս ոչ թէ մի քանի օրվայ, այլ մի քանի ամսվայ ընթացքում, բայց միշտ լսում եմ մի եւ նոյն ստերէօտիպ պատասխանը—«չուտով կը կատարենք»: Վերջապէս մի քանի ժամանակից յետոյ կրկին գնում եմ ուպրավա եւ շատ կրտրական կերպով խնդրում, որ գործին վերջ տան. բայց այս անգամ ստանում եմ ոչ պակաս կտրական պատասխան—«վերցրէք ու ինքներդ գրեցէք զեկուցումը, այն ժամանակ չուտ կը վերջանայ»: Բայց եթէ ամեն մի խնդրատու ինքը պատրաստէ իր գործին վերաբերված զեկուցումները, վկայականները եւ այլն, այն ժամանակ մի հետաքրքիր հարց է ծագում, թէ ում եւ ինչի համար են հիմնարկութիւնների մէջ ծառայող լէգէօնները. միթէ միայն ռոճիկ ստանալու եւ դէկօրացիայի համար:

Ասենք մեր ուպրավան նմանում է հին յոյների ծերակոյտին (совѣтъ старѣйшинъ). եթէ վերցնենք ու գումարենք մեր քաղաքագլխի եւ ուպրավայի երկու անդամների տարիքը, կը ստանանք մի պատկառելի թիւ՝ 210-ից ոչ պակաս, եթէ ոչ աւել:

Այդպէս աջ ու ձախ ամեն մի քայլափոխում նկատվում է մի տեսակ թուլամորթութիւն, եռանդի պակասութիւն:

Առհասարակ մեզանում եռանդը այնքան էլ գնահատելի բան չէ. մենք դեռ շատ հեռու ենք անգլիական «ժամանակը ոսկի է» ասացուածքը հասկանալուց:

Այդ պատճառով էլ յաճախ մենք վատնում ենք չնչին բաների վրա այնքան ժամանակ եւ եռանդ, որոնք արժանի են աւելի լուրջ ու մեծ գործերի: Ահա ձեզ մի օրինակ, որը կարելի է հաշուել հազարից մէկը:

1891 թուականին, այսինքն ուղիղ 10 տարի սրանից առաջ, մէկը—նշանակենք այբուբենի տառերով—դնենք Ա-ն ծախել է մէկ ձի Բ-ին, յետոյ Բ-ն ծախել է նոյն ձին Գ-ին, Գ-ն Դ-ին, Դ-ն—Ե-ին, Ե-ն—Զ-ին եւ վերջապէս Զ-ն—Է-ին: Նոյն թուականին մի ուրիշ ոմն, ասենք Ը, դատ է սկսում Է-ի դէմ հաշտարար դատաւորի մօտ վերոյիշեալ ձիու մասին, պնդելով, թէ այդ ձին նրանն է եւ թէ մի քանի ժամանակ առաջ գողացված է: Հաշտարար դատաւորը վճռում է, որ Է-ն յետ տայ իր ձին Ը-ին եւ այդ վճիռը մտնում է իր ոյժի մէջ: Է-ն յետ է դարձնում ձին Ը-ին եւ իր կողմից դատ է սկսում Զ-ի դէմ, պահանջելով նրանից ձիու արժողութիւնը: Դատաւորը վճռում է, որ Զ-ն յետ դարձնէ Է-ին նրանից ստացած ձիու փողը: Նոյնանման գանգատ անում է Զ-ն—Ե-ից, Ե-ն Դ-ից, Դ-ն—Գ-ից եւ Գ-ն Բ-ից եւ ամենքի գանգատները անցնում են աջող: Բայց երբ նոյնանման գանգատ անում է Բ-ն—Ա-ից, Ա-ն հաստատում է, որ այն ձին, որը նա ծախել է Բ-ին, իր սեփականն է եղել եւ ոչ գողացած եւ այդ հիման վրա հաշտարար դատաւորը մերժում է Բ-ի գանգատը եւ այդ վճիռը նոյնպէս մտնում է իր ոյժի մէջ: Այս վճռից յետոյ Բ-ն դատ է սկսում առաջ Գ-ի դէմ, պահանջելով նրանից ձիու համար յետ ստացած փողերը. դատաւորը, իրաւացի համարելով այդ դատը, վճիռ է կայացնում, որ Գ-ն յետ դարձնէ Բ-ին ձիու արժողութիւնը. նոյնանման դատ վարում են Գ-ն—Դ-ի դէմ եւ Դ-ն—Ե-ի դէմ եւ այդ բոլոր գանգատաւորները բաւականութիւն են ստանում: Բայց երբ նոյնանման գանգատ անում է Ե-ն Զ-ից եւ հաշտարար դատաւորը կայացնում է նոյնպիսի վճիռ, Զ-ն այդ վճռի դէմ գանգատ է տալիս նահանգական դատարանին, որը բեկանում է դատաւորի վճիռը, թողնելով Ե-ի խնդիրքը առանց հետեւանքի: Այդ ժամանակամիջոցում Ե-ն մեռնում է եւ նրա գործը շարունակում են նոյն եռանդով նրա այրին եւ որբերը: Նրանք գանգատ են սկսում առաջ Դ-ից եւ յետոյ Ը-ից, բայց երկու գանգատներն էլ թողնվում են առանց հետեւանքի: Վերջապէս նրանք դատ են սկսում Ա-ի դէմ եւ հաշտարար դատաւորը վճիռ է կայացնում, որով պարտաւորեցնում է Ա-ին վերադարձնել նրանց ձիու արժողութիւնը: Այդ վճռի դէմ Ա-ն գանգատ է ներկայացնում նահանգական դատարանը, որտեղ գործը դեռ չէ վճռված:

Ինչպէս տեսնում էք, չարաբաղդ ձիու գործը դեռ չէ ստացել իր վախճանը, թէպէտ ինքը ձին արդէն վաղուց սատկել է. գուցէ այդ գործը տեւէ մի 2—3 տարի էլ. հետաքրքիր է այդ գործը, ի հարկէ, եւ իրաւաբանական տեսակէտից, թէ արդեօք հաշտարար դատաւորների ո՛ր վճիռներն են ճիշտ եւ որոնք սխալ եւ ինչու համար: Բայց մեզ այժմ հետաքրքրում է վերոյիշեալ գործի ոչ իրաւաբանական կողմը, այլ հետեւեալը: Եօթը մարդ 10—13 տարիների ընթացքում վարում են իրար դէմ վէճ մէկ ձիու համար, որի արժողութիւնը 100—110 րուբլուց աւելի չէ. ամեն մէկ վէճը առանձին է եւ առանձին գործ է կազմում. այդ 14 գործերից մի քանիսը վերջանում են միայն հաշտարար դատաւորների մօտ, իսկ միւսները անցնում են եւ նահանգական դատարանը. աչքի առաջ ունենալով կողմերի այն եռանդը, որով նրանք վարում են այդ գործերը, կարելի է սպասել, որ վերջին գործը, որի վերաբերեալ նահանգական դատարանը դեռ չէ կայացրել իր վճիռը, կանցնէ եւ դատաստանական պալատը: Եթէ հաշուենք 7 մարդկանց 13 տարիների ընթացքում կորցրած ժամանակը ու աշխատանքը եւ այդ աշխատանքը փոխադրենք փողի, աւելացնենք փաստաբաններին տուած վարձատրութիւնը եւ ուրիշ ծախքերը, կը ստանանք մի այնպիսի գումար, որ 10—15 անգամ աւելի է ձիու արժողութիւնից: Իսկ եթէ ուշադրութեան առնենք եւ այն հանգամանքը, որ վերոյիշեալ կողմերը կարող էին ձիու գործը վերջացնել առանց դատարանի կամ միջնորդ դատարանով եւ դրա համար ոչինչ ծախս պէտք չէր եւ բաւական կը լինէր մէկ—երկու ամիս ժամանակ եւ ոչ 12—13 տարիներ, ապա կը հասկանանք, թէ որքան ենք մենք գնահատում ժամանակը եւ անձնական աշխատանքը:

Այնտեղ, ուր հարկաւոր են եռանդ եւ աշխատասիրութիւն, մենք տեսնում ենք միայն թուլամորթութիւն. իսկ միւս կողմից հանդիպում ենք եռանդի ամբողջ «ֆօնտաններին» այնպիսի չնչին գործերում, որտեղ հարկաւոր է ոչ թէ եռանդ, այլ մի փոքր առողջ դատողութիւն:

Ի. Խօջայեան

Գանձակ

Եղիազարեան, Գ. Կարապետեան, Մ. Յովակիմեան 1-ական ռուբ ցորեն, Մ. Մուքէլեան 1/2 ռուբ ցորեն։ (Ծախելով գոյացաւ 13 րուբլի 59 կոպ.)։ Յ. Մարկոսեան 35 կ., գաղթ. բանկցի Աւետիս եւ Վ. Յովհաննէսեան 20-ական կոպ., Մ. Պետրոսեան, Ս. Յարութիւնեան 15-ական կոպ., գաղթական Արգար 14 կոպէկ։

Կրասնովոդսկից—Արշաւիր քահանայ Վարդանեանից 20 րուբլի 45 կոպ., որ հաւաքված է մի ուրախութեան հանդէսի ժամանակ։

Գրօխլադնայեա ստանիցայից 15 րուբլի 15 կոպէկ։ Նուիրատուներն են՝ Е. И. Кернъ, 1 ր., Կ. Աղայեանց 5 ր., П. Среда 1 ր., С. Махнаткинъ 20 կ., М. Каваленко 60 կ., А. Г. Эн. 20 կ., В. Краусъ 50 կ., И. Краузъ 50 կ., И. Саенко 50 կ., С. Каваленко 50 կ., Ф. Б. Артесъ 1 ր., Г. Ф. Луковичъ 20 կ., Դ. Բաբայեանց 1 ր. 50 կ., Ա. Բաբայեանց 1 ր. 50 կ.. Ե. Բաբայեանց 50 կ., П. Мануковъ 20 կ.։

Ընդամենը 181 ր. 57 կ.։ Յանձնել ենք գլխաւոր կոմիտէտին 4000 րուբլի. մինչեւ այժմ ստացել ենք 5133 ր. 9 կոպէկ. մեզ մօտ մնում է 1133 ր. 9 կոպ.։

ՆԱՄԱԿ ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ

Յունիսի 18-ին

Վաչեան գիւղին մեծ աղէտ պատճառած հեղեղի միւս օրը, յունիսի 15-ին, մի քանի ընկերներով այցելեցի այդ դժբաղդ գիւղը։

Գիւղի առաջ գտնվող լիճը մեծացել եւ երեք տեղ ծածկել էր խճուղին։ Դեռ գիւղ չը հասած, այդ լճով անցնելու ժամանակ, ջրի մէջ պատահում էին խոնչաներ, մաղեր, սալաներ, անիւներ եւ այլ գիւղական պարագաներ։ Գիւղի ծայրին պատահեց նավագրնեան գնդի հրամանատարը, որ սարսափելի բաներ պատմեց հեղեղի աւերածութիւնների մասին։ Սակայն ոչ մի պատմածից չէր կարելի երեւակայել այն, ինչ որ մենք տեսանք։ Ինչպէս գրել էի, հեղեղը սրբել, տարել է մի շարք տներ եւ գիւղի մէջ բացել է մի մեծ գետահուն, որի վրա թափված էին հարիւրաւոր պուդ ծանրութիւն ունեցող քարեր։ Հրապարակի տպաւորութիւն գործող այդ ահագին հունի վրա էին գիւղացիները ցոյց տալիս իրանց տան տեղերը։

Ես չէի հաւատայ, թէ այդտեղ տներ են եղել, եթէ Վաչեան գիւղին ծանօթ չը լինէի եւ եթէ տեղ-տեղ չերեւային թոնիրների պռունգները, որոնց շուրջը հաւաքված գիւղացի կանայք ողբում էին իրանց «աւերած օջաղը»։ Այդ բացվածքի երկու կողմում ընկած են կիսաքանդված տներ, որոնք լցված էին կարկտով, ցեխով, աւազով, քարերով եւ այլն։ Ահա այդ փլատակներից մէկի մէջ Գէվօ Ալէքեանը աղիողորմ ողբում էր իր կնոջ կորուստը։ Թշուառ զոհի դիակը դեռ չէր գտնված. ով գիտէ, որ անկիւնում է թաղված։ Ներսը, կարկուտի երեսին, փռված էին հորթերի եւ ոչխարների դիակներ։ Ուզեցի մի կերպ ներս գնալ, բայց գիւղացիները չը թողեցին, որովհետեւ տան մնացորդն էլ կարող էր փլչվել։—Ապա մեզ ցոյց տուին ջրահեղձ եղած երեխայի դիակը։

Ուզեցինք այցելել եւ մի քանի ուրիշ, քիչ վնասված, բայց նոյնպէս լցված տներ։ Գիւղացիները խորհուրդ չէին տալիս խարխուլ կտուրներով գնալ. փողոցներով անցուդարձը համարեա նոյնպէս անհնար էր, բայց եւ այնպէս մեզ աջողվեց մի քանի տուն մտնել, թէեւ դռները համարեա ծածկված էին։

Սարսափելի տեսարաններ էին բացվում մեր առաջ հայ գիւղացու լաբիրինթոսում. մի տեղ ոչխարների ուռած դիակներն էին փռված կարկտախառն ցեխի վրա, մի ուրիշ տեղ հորթերի դիակներն էին լողում ջրի մէջ, իսկ պուճախներում, աւիքի մօտ, այստեղ-այնտեղ անկողնու պարագաներ եւ չորեր էին երեւում... Դուրսը, լճի ափին, նոյնպէս մեծ քանակութեամբ թափված էին հորթերի ու հաւերի դիակներ, փեթակներ եւ այլն, իսկ հեռւում, լճի մէջ, երեւում էին գերաններ, տախտակներ, հողագործական գործիքներ եւ այլն։—Աւելորդ է ասել, որ սարսափելի կարկուտը, որ գիւղի շուրջը տեղ-տեղ դեռ կանգնած էր երկու ֆուտ խորութեամբ, Վաչեանի փոքրաթիւ արտերն էլ ոչնչացրել էր։

Չը նայած, որ բաւական օր էր անցել, բայց թշուառ գիւղացիները դեռ չէին մտածում դիակները քերթելու, թաղելու կամ կանգուն մնացած տները մաքրելու. խմբերով մեզ էին գալիս մեզ հետ եւ ամեն մէկը աշխատում էր իր վնասը ցոյց տալ. «վարժապետ, իմ տունս չը տեսար» (թէեւ տուն չէր մնացել) կամ «մարագս նայիր»... Պատմում էին սրա կամ նրա «ղոչաղութեան» մասին եւ աւելացնում էին—«այ, գաղէթում գրելու բան»։ Միայն մի խումբ կանայք այդ միջոցին տան պարագաներ էին ցեխից հանում, լուանում, իսկ մի քանի գիւղացիներ մի պոկված դուռ էին գտել եւ վիճում էին. ամեն մէկը ապացուցանում էր, թէ իրանն է։ Մենք հանդստացրինք նրանց. խեղճերը շշմել էին եւ լաւ չէին ըմբռնում իրանց թշուառութեան չափը...

Մեր այցելած ժամանակ Վաչիանումն էր գտնվում եւ շրջանային պրիստավ իշխ. Պագավա, որը վաղ առաւօտից եկել էր կարգադրութիւններ անելու։ Պրիստավի կարգադրութեամբ գիւղացիները մի յանձնաժողով ընտրեցին՝ իրանց կորուստը մի առ մի ցուցակագրելու համար։ Ապա պրիստավը իսկոյն ճանապարհվեց Կարզախ գիւղը՝ աղէտի մասին զեկուցանելու գաւառապետին։ Առ հասարակ իշխ. Պագավա, որ մի եռանդոտ մարդ է, սրտացաւ էր դէպի թշուառ գիւղացիների վիճակը եւ խօսք տվեց ամեն կերպ օգնելու։

Աւերակները դիտելու ժամանակ ուսանող պ. Ա. Սհաթչեանը մի քանի տեղ հեղեղի աւերածութիւնների տեսարանները լուսանկարեց։ Ապա վերադարձանք ամենածանր տպաւորութեան տակ։

Նախորդ նամակով գրել էի Վաչիանցի երիտասարդների ցոյց տուած անձնուիրութեան մասին։ Նրանք Պարիզի բարեգործական բազարի յայտնի հրդեհի փայլուն ասպետների նման չեն վարվել, այլ իսկական ասպետութիւն են ցոյց տվել։ Այս երեւոյթը ցոյց է տալիս, թէ այլասեռված ցեցերի ճանկերում տանջվող այդ դժբաղդ գիւղացիների կոշտ կրծքերի տակ որքան քնքոյշ եւ ազնիւ սրտեր են թաղնված... Նրանք իրանց պարտքը կատարեցին իրանց մերձաւորների վերաբերմամբ։ Մի՞թէ մենք յետ պիտի մնանք, մենք, որ գիւղացիներից աւելի բարձր էակներ ենք համարում մեզ։ Կատարենք մեր մարդկային պարտականութիւնները, օգնութեան հասնելով անողոք ճակատագրի թշուառ զոհերին...

Սալլիւմեան

ՆԱՄԱԿ ԿԱՐՍԻՑ

Յունիսի 11-ին

Այն օրվանից, երբ Կարսը երկաթուղու գծով միացաւ առեւտրական կենտրոնների հետ, տեղիս վաճառականներից շատերը աչք ունէին նաւթի արտահանութեան վրա դէպի թիւրքական նահանգները, ուժեղ մրցակից հանդիսանալու համար Տրապիզոնի վրայով ներմուծվող ռուսական եւ Անատոլիայից եկող ամերիկական նաւթի դէմ։ Եղան նոյն իսկ մասնաւոր անհատներ, որոնք անցեալ տարի փորձեցին այստեղից նաւթ արտահանել, բայց անաջող անցան նրանց փորձերը, նախ՝ այն պատճառով, որ սկսողները պատահական մարդիկ էին եւ ոչինչ լուրջ բան չէին ներկայացնում. Թիւրքաց նահանգներում չունէին կենտրոնատեղիներ—ամբարներ, այլ տակառները լցրած տանում էին մինչեւ սահմանագլուխ, կամ շատ-շատ մինչեւ Էրզրում եւ ծախում էին մասնաւոր պատահական մարդկանց ու վերադառնում։ Այդ միջոցը շատ անյարմար էր եւ ունէր բաւական խոշոր ծախսեր։ Մանաւանդ առանձին դժուարութիւն եւ անյարմարութիւն էր ներկայացնում տակառներով կամ մեծ հաստ թիթեղեայ ամաններով տեղափոխելը. ճանապարհին ամանները կոտրատվում էին, նաւթը փչանում, հետեւապէս եւ թանգանում էր։ Միւս կողմից էլ երկաթուղու սակագնի շատութիւնը, պաշտօնական մի քանի ձեւականութիւններ եւ ճանապարհների անկանոնութիւնը, թէ մինչեւ սահմանը եւ թէ սահմանից այն կողմ, արգելք եղան մասնաւոր ձեռնարկողներին նաւթի արտահանութեան, եւ համարեա մինչեւ այժմ էլ ոչ ոք չէ զբաղվում այդ գործով։ Թէեւ պէտք է ասած, որ չը նայելով այսքան դժուարութիւններին եւ աննպաստ պայմաններին, Բագուի նաւթը Էրզրումում աւելի էժան էր նստում, քան Տրապիզոնից եւ այլ տեղերից եկող նաւթը, բայց, այնուամենայնիւ, գների մէջ մի քանի կոպէկ եղած չնչին տարբերութիւնը չը խրախուսեց փորձ անողներին շարունակելու սկսած գործը։

Դեռ անցեալ տարի՝ մի քանի վաճառականներ դիմումներ արին պատշաճաւոր իշխանութեան՝ նաւթի արտահանութեան գործը շարունակելու համար մի քանի դիւրութիւններ տալ, որի հետեւանքն այն եղաւ, որ մի պաշտօնեայ նշանակվեց, որն եկաւ, գնաց մինչեւ սահմանագլուխ—Կարաուրգան, տեղական պայմանները, ճանապարհները, նաւթի արտահանութեան հնարաւորութիւնը եւ աջողութիւնը տեղնուտեղը ուսումնասիրեց եւ վերադարձաւ։ Բայց թէ պաշտօնեան ինչ եզրակացութեան եկաւ, կամ ինչ ցուցմունքներ տուեց պատշաճաւոր իշխանութեան, մինչեւ այժմ յայտնի չեղաւ եւ ոչինչ նոր կարգադրութիւն չը կայ։

Այս տարի տեղիս առաջնակարգ վաճառականներից մի քանի հոգի, անկախ իրանց ունեցած գործերից, մի ընկերութիւն կազմեցին բաւական խոշոր դրամագլխով՝ առանձնապէս թիւրքական նահանգները նաւթ արտահանելու գործով լուրջ կերպով զբաղվելու համար։ Նրանք Թիւրքիայի մի քանի յայտնի կենտրոններում—Էրզրում, Երզնկա, Բաբերդ, Վան, Մուշ եւ այլն ամբարներ—վաճառանոցներ գտնելով, Կարսում նաւթ ամբարելու կենտրոնական բազերվուար շինելու, արտասահմանեան սպիտակ թիթեղեայ մի պուդանոց ամաններ շինելու շոգեմեքենայ բերելու ծրագիր կազմելով դիմեցին երկու խնդրագրով—մէկը ճանապարհների մինիստրութեան Բագուից-Կարս նաւթի սակագինը պակասեցնելու, միւսը—ֆինանսների մինիստրութեան՝ արտասահմանեան սպիտակ թիթեղի մաքսը քչացնելու եւ մի քանի դիւրութիւններ ճանապարհների կողմից սահեղծելու համար, մի եւ նոյն ժամանակ եւ ձեռնամուխ եղան Կարսում կենտրոնական մի քանի ամբարների շինութեան, սպասելով պատշաճաւոր իշխանութեան կարգադրութեան։

Թէ ընկերութիւնը որքան աջողութիւն կունենայ, այդ ցոյց կը տայ մօտիկ ապագան։ Բայց եթէ, մի քանի դիւրութիւններ տրվեն եւ այդ գործը ընդարձակ եւ կանոնաւոր ընթացք ստանայ, բացի անդամներին տուած շահից, կունենայ եւ այն օգուտը Կարսի նահանգի խեղճ գիւղացի ժողովրդի համար, որ նա միջոց կունենայ քրէհդարութեամբ պարապելով իր քայքայված տնտեսական դրութեան ուժ ու նեցուկ լինել։ Այն օրվանից, երբ երկաթուղին Կարս եկաւ, խեղճ գիւղացու ապրուստի աղբիւրներից մէկը—քրէհդարութիւնը պակասեց եւ այս ընկերութեան երեւան գալը կարող է այդ պակասը որոշ չափով լրացնել։ Դրա համար շատ ցանկալի է, որ պատշաճաւոր իշխանութիւնը ուշք դարձնէր եւ այս հանգամանքի վրա եւ օր առաջ դիւրութիւններ տար ընկերութեան, որ կարող է ապագայում աւելի մեծ դեր կատարել։

Բացի տեղական բնակչութեան յիշեալ շահից, կառավարութիւնը կունենայ եւ այն մեծ օգուտը, որ առեւտրական լուրջ յարաբերութիւն սկսելով հիւսիս-արեւելեան կողմից թիւրքական նահանգների հետ, կարող է հող պատրաստել ապագայում նորանոր ձեռնարկութիւնների համար։ Մանաւանդ այժմ, երբ Անատոլիայից եւ Բաղդադից եւրոպական ուրիշ ազգեր երկաթուղիներ շինելու նորանոր ծրագիրներ են կորզում թիւրք կառավարութիւնից Փոքր Ասիան իրանց բռի մէջ առնելու համար կարծում ենք, պէտք է, որ ռուս կառավարութիւնը եւս այս կողմից առեւտրական սերտ յարաբերութիւններ ստեղծելու դիւրութիւններ տայ մասնաւոր ձեռնարկողներին, թէկուզ հէնց նաւթի առեւտուրի միջոցով, թիւրքական նահանգներից ներմուծել Ռուսաստան հում նիւթեր, մազեղէն, բրդեղէն, անասուններ, որոնք յիշեալ նահանգների գլխաւոր արդիւնաբերութիւնն են կազմում եւ անհրաժեշտ են Ռուսաստանի համար։ Միւս կողմից էլ, երբ ապագայում երկաթուղիական ցանցը աւելի առաջ գնայ, գործարանական-առեւտրական կեանքն էլ Կովկասում որոշ բարձրութեան հասնի, այն ժամանակ Ռուսաստանը կարող է բաւական ուժեղ մրցակից հանդիսանալ եւրոպական միւս պետութիւնների դէմ Փոքր Ասիայում, ներմուծելով այնտեղ մանուֆակտուրային ապրանք, շաքար եւ այլն։

Ե. Համամչեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Լօզան, յունիսի 28-ին

Նորերս ցաւելով իմացայ, որ Կովկասում հաւատացողներ կան, թէ ինձ համար հանգանակութիւն է կատարվում Ռուսաստանի մի քաղաքում։

Եթէ ինձ հաղորդված փաստը թիւրիմացութեան արդիւնք չէ, առաջ եկած անունների նմանութիւնից, ապա ինձ մնում է հրապարակով յայտնել իմ խորին վրդովմունքը, որովհետեւ ես երբէք եւ ոչ ոքի դիմումին արած չեմ դրամական օժանդակութեան խնդրով, արտասահմանում երբէք կարօտութեան մէջ չեմ եղել եւ եթէ լինէի էլ՝ աւելի շուտ կը վերադառնայի, քան թէ յանձն կառնէի դիմել հանգանակութեան։

Աւետիս Ահարոնեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կիրակի, յունիսի 24-ին, երեկոյեան, «Кавк. Вѣстникъ» ամսագրի խմբագրատանը կայացաւ մամուլի ներկայացուցիչների յանձնաժողովի նիստը Թիֆլիսում հիմնվելիք «Տպագրական գործի աշխատաւորների փոխադարձ օգնութեան ընկերութեան» կանոնադրութեան ծրագիրը մշակելու համար։ Պէտք է ներկայ լինէին մի մի ներկայացուցիչ բոլոր ռուս, հայ եւ վրացի խմբագրութիւններից, բայց եկել էին միայն հինգ խմբագրութիւնից։ Ժողովը մշակեց կանոնադրութեան մի մասը, շարունակութիւնը թողնելով հետեւեալ նիստին, որ կայանալու է դարձեալ նոյն տեղում առաջիկայ հինգշաբթի օրը, յունիսի 28-ին, երեկոյեան ժամի $8^1/_2$-ին։ Առանձին հրաւէրներ չեն ուղարկվի խմբագրութիւններին։

—

Վրացիների մէջ ընթերցանութիւն տարածող ընկերութեան 1900 թ. հաշւից երեւում է, որ ընկերութիւնը անցեալ տարի պահելիս է եղել իր հաշւով 3 ուսումնարան եւ 7 գրադարան-ընթերցարան, որոնց նպաստ է տրվել 615 ր., բացի այդ՝ տարվայ ընթացքում հրատարակել է 5 գիրք։ Տարվայ ընթացքում ընկերութիւնը ունեցել է եկամուտ 19,990 ր. 41 կ., իսկ ծախս 19,235 ր. 15 կ., զուտ արդիւնք մնացել է 755 ր. 26 կ.։

—

Շաբաթ, յունիսի 23-ին, ցերեկով Թիֆլիսի Զուղուրէթ թաղի Գօնչարնայա փողոցում, Բաչըէյուգ-Մէլիքօվի տանը հրդեհ սկսվեց, որ տեւեց մի քանի ժամ։ Ամբողջ երեքյարկանի տունը այրվեց։ Կրակի զոհ գնաց մի 18 տարեկան օրիորդ, Մարիա Գասիտաշվիլի, որը նշան դրած էր եւ մի քանի օրից յետոյ պէտք է պսակվէր։ Երկու կադէտներ ազատվեցին, դուրս թռչելով երրորդ յարկի լուսամուտներից։ Այրուածքներ ստացան մի քանի հոգի։ Աղքատ, աշխատաւոր տնուորները կորցրին իրանց գրեթէ ամբողջ գոյքը։ Տունը ապահովագրված է։ Հրդեհի պատճառը, ասում են, եղել է զոհ գնացած Մարիա Գասիտաշվիլի, որ վառել է վառարանը ու քնել։ Կրակի կայծերից բռնկվել են վառարանի մօտ կիտված տաշեղները, այնտեղից կրակն անցել է փայտէ պատշգամբներին եւ պաշարել է ամբողջ տունը։

—

Ելիսավետպոլից հեռագրում են «Рус. Вѣд.»-ին հետեւեալը. «Նահանգապետը եկաւ այստեղ եւ, երկար խօսակցութիւն ունենալով Ուսպենսկայայի եւ Պօմերանցօվայի հետ, արգելեց առաջինին մթերքով նպաստներ տալ, իսկ երկրորդին՝ երեխաների համար մսուրներ հիմնել տիֆով ճարակված տեղերում։ Նահանգապետի հրամանով, դիւանատան կառավարիչը բէվիզիայի է ենթարկում զէմստվօյի գրքերի պահեստը, ինչպէս նաեւ գրագիտութեան եւ ժողովրդական առողջութեան պահպանութեան ընկերութիւնների պահեստները»։

—

«Ам. Газ.» հաղորդում է, թէ Ամուր գետի շոգենաւատէրերից ստորագրութիւն են վերցրել, որ նրանք կանայք չը տեղափոխեն Մանջուրիա։ Չինական Արեւելեան երկաթուղու վրա ծառայողների բոլոր կանանց եւ Մանջուրիայում գտնվող ուրիշ ռուս կանանց հրամայված է հեռանալ այնտեղից։ Որովհետեւ այդ կանանցից շատերը չէին ցանկանում հնազանդվել այդ կարգադրութեան, ասում են, իբր թէ նրանց ամուսիններին արձակուրդ են տուել Ռուսաստան գնալու։ Երբ այդ ծառայողները ընտանիքներով ճանապարհ են ընկել, նրանց յայտնել են, որ նրանք նորից վերադառնան ծառայութեան, բայց առանց ընտանիքների։

—

Յայտարարված է, որ Պետերբուրգի համալսարանի իրաւաբանական եւ ֆիզիկօ-մաթեմատիկական բաժանմունքները 1901 թւին կընդունվեն միայն Պետերբուրգի եւ Վիլնայի ուսումնարանական շրջանների գիմնազիաներում աւարտածները։ Հրէադաւան ուսանողներ կարող են ընդունվել միայն այնքան, որ կազմեն ոչ աւելի քան այդ բաժանմունքների բոլոր ուսանողների 3%-ը։

—

Ֆինանսների մինիստրը առաջարկել է արքունական պալատներին կարգադրել, որ օգոստոսի 1-ից ընթացիկ հաշիւների գործողու-

թիւններ մտցնեն Կովկասի այն քաղաքների գանձարաններում, ուր չը կան բանկեր։

—

«Одес. Новости» հաղորդում է հետեւեալը. «Դեռ 1898 թւի սեպտեմբերին ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութիւնը առաջարկեց ուսումնարանական շրջանների հոգաբարձուներին՝ իրանց ստորադրեալ իշխանութիւնների ուշադրութիւնը դարձնել հանգուցեալ Կատկովի չարագրութիւնների վրա, որպէս զի նրանք ձեռք բերեն այդ չարագրութիւնները ուսուցչական ինստիտուտների հիմնական մատենադարանների եւ ժողովրդական ձրի ընթերցարանների ու գրադարանների համար։ Կատկովի այրին վերջերքս իմաց տուեց մինիստրութեան, որ վերոյիշեալ դպրոցներից շատերը դեռ ձեռք չեն բերել իր հանգուցեալ ամուսնու գրքերը։ Նկատի առնելով, որ, իրանց բարձրօրէն—կրօնական, բարոյական եւ հայրենասիրական ուղղութեան շնորհիւ, Կատկովի յօդուածները մինչեւ այժմ էլ չեն կորցրել իրանց նշանակութիւնը եւ հետաքրքրութիւնը, ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստր գեներալ-ադիւտանտ Վաննօվսկի խնդրում է Օդեսայի ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուին յանձնարարել վերոյիշեալ դպրոցներին, որ ձեռք բերեն Կատկովի չարագրութիւնները»։

—

ՆՈՒԽՈՒՑ մեզ գրում են. «Տեղական սիրողների մի խումբ ներկայումս մտադրութիւն ունի տալ մի ներկայացում յօգուտ տեղիս օրիորդաց դպրոցի չքաւոր աշակերտուհիների եւ քաղաքային գրադարանի (մանկական գրքեր բերել տալու համար)։ Ինչպէս լսում ենք, այդ խումբը մտադիր է ամառվայ ընթացքում տալ մի քանի ներկայացումներ բարեգործական նպատակով եւ, ի միջի այլոց, վճռել է մեծ խտրողութիւն անել այն դերասանների մէջ, որոնք ժամանակ առ ժամանակ գալիս են մեր քաղաքը, եւ աջակցել միմիայն բարեխիղճ եւ իսկական դերասաններին։ Այդպիսով գուցէ այլ եւս մեր քաղաքը չը գան այն ամեն ինքնակոչ դերասանները, որոնց համար բեմը ոչ թէ գեղարուեստին է ծառայում, այլ գրպանին»։

—

ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ մեզ գրում են. «Մոտ օրերս Ջըլզըրի բաժնում տաւարի առեւտուրով պարապվող մի կարգախցի հայ է սպանվել եւ կողոպտվել։ Դիակը բերին Կարգախ գիւղը»։

—

ՂՈՒԲԱՅԻՑ մեզ գրում են. «Սիրողների մի խումբ պատրաստվում է մի չարք ներկայացումներ տալու բարեգործական նպատակով, ռուսերէն լեզւով. այդ գործին մասնակցում են եւ ամարանոց եկողները»։

—

ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ մեզ գրում են. «Կարկուտը՝ բացի Վաչիանի արտերից վնասել է Սուլդայի ու Դատէչի արտերին։ Գաւառի մնացած մասերում արտերը, ընդհանրապէս, շատ լաւ են, մանաւանդ աշնանացան արտերը։ Առ այժմ արտերը համարեա անվնաս են եւ այնպիսի գիւղերում, ուր երեւացել է մլուկը, օրինակ՝ Գիւմիւրդայում, Դելիսկայում եւ այլն։ Եթէ մի առանձին պատահար չը լինի, յոյս կայ, որ առատ հունձ լինի. միայն Զանդուրա գիւղում համարեա ոչինչ չեն ցանել, Վաչիանումն էլ եղած սակաւաթիւ ցանքսերը, ինչպէս յայտնի է, փչացել են կարկուտից. ահա այդ երկու գիւղերում եւ մասամբ գուցէ Սուլդայում ու Դատէչում մեծ կարօտութիւն կը լինի։ Մնացած գիւղերը առատ հունձ կունենան, եթէ միայն փորձանք չը պատահի։ Երկարատեւ անձրեւները դադարել են, եւ ամբողջ գաւառում գեղեցիկ օրեր են սկսվել»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

—

Թաւրիզ, յունիսի 11-ին

Թէ որպիսի զոհողութիւններով եւ վերին աստիճանի գովելի ջանքերով Լիլավայի հոգաբարձութիւնն աշխատել է իր թաղի դպրոցների բարոյական եւ նիւթական բարօրութեան համար, այդ կարող է վկայել ամեն մի բանիմաց եւ առողջ դատողութեան տէր թաւրիզեցի։ Նրա այնքան օգտակար եւ արդիւնաւոր գործունէութիւնը չը տեսնելու համար, իսկապէս, մարդ կոյր պիտի լինի։ Բայց ինչ էք կարծում, գտնվեցին եւ այնպիսի հոգեպէս կոյր մարդիկ, որոնք, անձնական հաշիւներից կուրացած, չը տեսնելու էին դնում աշկարա ճշմարտութիւնը, ամեն մի առիթ ձեռքից բաց չէին թողնում ստուեր գցելու հոգաբարձութեան փայլուն գործունէութեան վրա, եւ միամիտ ժողովրդի առաջ նրա վարկը գցելու համար սուտ լուրեր հնարելով՝ անուանարկում էին նրան։

Դպրոցների առաջադիմութեան համար հոգաբարձութեան սկսած գործը պարտաւորացնում էր նրան՝ արհամարհել սադրի կոկոռցները, առաջ տանել իր գործը դպրոցի բարեկարգութեան համար եւ նրան աւելի բարգաւաճ դրութեան հասցնել։ Սկզբում հոգաբարձութիւնը իր կոչման բարձրութեան վրա կանգնելով եւ հասարակական շահը անձնական վիրաւորանքից բարձր գնահատելով՝ այդպէս էլ վարվեց, մինչեւ որ վերջերքս մի քանի դէպքեր—հոգաբարձութեան յաղթութիւններն—եկան աւելի գրգռելու նրա հակառակորդներին, որոնք լարված ոյժերով նետվեցին իրանց բացասական գործունէութեան մէջ եւ սուր վայրահաչութիւնները բոլորովին ափեղցփեղութեան հասցրին։ Հոգաբարձութիւնը, նկատի առնելով մարդկանց ապիկարութիւնը ու բոլորովին զզվելով, մի շատ իրաւացի պատճառաբանութեամբ՝ իր հրաժարականը տուեց։

Երէկ, յունիսի 10-ին, ժամի 3-ին, տեղապահ Մկրտիչ քահանան Լիլավայի ժողովրդին նոյն դպրոցի թատերասրահում ժողովի էր հրաւիրել՝ հոգաբարձական նոր ընտրութիւն կայացնելու համար։ Նախ քան ժողովի մասին խօսելը՝ նկատենք, որ թէ այս եւ թէ ուրիշ ժողովները ցոյց են տալիս, որ մեր ժողովուրդը դեռ շատ խակ է ընտրողական իրաւունք վայելելու, քանի որ նա ծանօթ չէ ընտրողական սկզբունքներին եւ կանոններին։ Ամեն մի նմանօրինակ գործում միշտ իր անձնական դիտումներով եւ շահերով է առաջնորդվում կամ առանց հաստատուն գաղափար ու դատողութիւն ունենալու հնազանդվում է սրան կամ նրան, ընկնում է իրանից աւելի ուժեղի ազդեցութեան տակ, եւ այդ ոչ միայն ռամիկը, այլ շատ անգամ ինտելիգէնտ համարվածը։

Ժողովականների մեծ մասը արդէն նախապատրաստված էր ժողով մտել. փոքրամասնութիւնը միտք ունէր նոր հոգաբարձութիւն ընտրել, իսկ հակառակ կողմը նստած մեծամասնութիւնը՝ հների վերընտրութեան կողմնակից էր։ Նախագահ քահանան, վերահասու լինելով, որ մի քանի հոգի յատկապէս աղմուկ հանելու եւ ընտրութիւնը խանգարելու համար են եկել, ժողովը բաց անելով՝ յայտնեց, որ այստեղ ժողովվել են միայն հոգաբարձական ընտրութիւն կայացնելու եւ խնդրեց, որ առանց կուսակցական հայեացքների, սիրով ու միաբանութեամբ ընտրութիւն կատարեն եւ խաղաղութեամբ ցրվեն։ Պ. Ց. Կարախանեան, կանգնելով, գրաւոր հրաժարված հոգաբարձութեան գործունէութիւնը եւ յայտնելով, որ ներկայ ժողովի արդիւնքից եւ կատարելիք ընտրութիւնից է կախված դպրոցների բարօրութիւնը, խնդրեց, որ խղճի մտօք վերաբերվեն ընտրութեան եւ իր կողմից առաջարկեց՝ վերընտրել նախկին հոգաբարձուներին։ Վերընտրութեան հակառակորդներից մի քանի հոգի կարծիք յայտնեցին, թէ նախ պէտք է մի յանձնախումբ ընտրել հին հոգաբարձութեան հաշիւները քննելու համար, ապա անցնել ընտրութեան։

Մեծամասնութիւնը, ի հարկէ, հակառակ էր այդ բանին, առարկելով, որ դա ժողովի իրաւասութեան սահմանից դուրս է եւ առաջարկեց նախ հոգաբարձական ընտրութիւն կատարել, ապա յանձնախումբ ընտրել, իրաւունք տալով նրան հին հոգաբարձութեան հաշիւները քննելու։ Նախագահ քահանան հաւանութիւն տուեց վերջին կարծիքին, քանի որ նա հրաւիրել էր միայն հոգաբարձութիւն ընտրելու։

Աւելի մանրամասնութիւնների մէջ չը մտնելու եւ նամակը չերկարացնելու համար, ասենք այս, որ վերընտրութեան հակառակ խումբը, զգալով, որ պարտութիւն պիտի կրէ, աղմուկ բարձրացրեց։ Նախագահ քահանան եւ չէզոք մարդիկ, այդ տեսնելով՝ թողին ժողովը եւ հեռացան։ Մնացած ժողովականները միմեանց վիրաւորական խօսքեր եւ հայհոյանքներ ուղղելուց յետոյ՝ սկսվեց տուր ու դըմփոցը... Տիրեց բաբելոնեան խառնակութիւն. մարդիկ խառնվեցին, փաթաթվեցին իրար, ընկան ոտների տակ, տրորվեցին, իսկ ոտի վրա եղողները սկսեցին աջ ու ձախ անխնայ հարուածել։ Աթոռները չպրտվեցին այս ու այն կողմ, ձեռնափայտերը, հովանոցներն ու բռունցքներն սկսեցին գործել, ուշադրութիւն չը դարձնելով, թէ ումն է դիպչում։ Ով ումը հասնում էր, ով ում մօտ էր՝ խփում էր, անխիղճ կերպով հարուածում էր... Բաւական թւով մարդիկ, կամ կուի առաջն առնելու համար միջամտողներ, կամ չէզոքներից, իզուր ծեծ կերան եւ վնասվեցին... Կատաղութիւնը, կիրքը մինչեւ այն աստիճանի էր հասել, որ արիւնհեղութիւնն անխուսափելի էր, եթէ մի քանի սառնարիւն մարդիկ չը միջամտէին եւ չը հանդարտեցնէին վայրենի կատաղութեան հասած, աչքերն արիւնկալածներին... Շատերը փախան, մի մասը բոլորովին հեռու քաշվեց, իսկ այս կուի նախապատճառ եւ հեղինակ եղողներն այնպէս թողին եւ հեռացան, որ, ինչպէս ասում են, նրանց «իզ ու թոզն» էլ չը մնաց... Ինչպէս ասում են, այդ պարոններն յատկապէս մի աղմուկ, կռիւ յարուցանելու համար նախապատրաստված էին էին ժողով մտել։ Ինչ անուն տալ սրան. այդ թողնում եմ ընթերցողի դատողութեան։

Կռիւը մօտ մի ժամի չափ տեւեց, որի հանդարտելուց յետոյ վերընտրութեան կուսակիցներն միաձայն ընտրեցին նախկին հոգաբարձութեան անդամներին եւ կարծեմ 50—55-ից աւելի ժողովականներ ստորագրեցին ընտրողական թղթին, որ պիտի լրացվի ժողովից՝ աղմուկի պատճառով հեռացողների ստորագրութիւններով։

Ցաւալի է, որ մեր հասարակութիւնը դեռ այն գիտակցութեան չէ հասել, որ իմանայ, թէ ներկայ դարում որքան վայրենի բան է բռունցքը այսպիսի հասարակական ժողովներում...

Ֆարրօ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Անգլիական «Westminster Gazette» լրագրում տպված է մի անգլուհու նամակ, որ հետեւեալ կերպով է նկարագրում բօէրների կանանց եւ երեխաների դրութիւնը. «Երբ ես թողի Պրետորիան, մայիսի 23-ին, Պրետորիայի մօտ գտնվող բանակում կային 5000 կանայք եւ երեխաներ եւ նրանց մէջ 1000-ից աւել հիւանդ։ Բանակը շրջապատված է փշոտ երկաթէ թելերով եւ պահպանվում է զինուորներով, որոնք թոյլ չեն տալիս երկաթէ թելերից դէնը անցնել։ Բոլորովին ուղիղ չէ, թէ կանայք եւ երեխաները որպէս թէ իրանց ցանկութեամբ են բնակվում այդ բանակներում եւ խնդրում են թողնել իրանց այդտեղ։ Կանայք եւ երեխաները զօռով դուրս են անվում իրանց բնակարաններից. նրանց մինչեւ անգամ ժամանակ չեն տալիս, որ իրանց իրերից մի բան վերցնեն։ Նրանց նստեցնում են ապրանքատար վագոններում եւ նրանց ամբողջ կայքը հրդեհվում է հէնց նրանց աչքի առաջ։ Նոյնպէս բոլորովին ճիշդ չէ այն, որ ասում են թէ ագարակների հրդեհումները վերջացել են։ Այն ժամանակ, երբ տիկին Բոտա գնում էր իր ամուսնու մօտ, ճանապարհին նա իջաւ մի քանի ագարակներում՝ գիշերելու համար։ Նա մնաց իր ամուսնու մօտ հինգ օր, իսկ վերադարձին այլ եւս ոչ մի ագարակ չը տեսաւ. կրակը ոչնչացրել էր ամեն ինչ այդ կարճ միջոցում»։ Միւս կողմից մի ուրիշ անգլիացի պատմում է իր խօսակցութիւնը երկու բօէր կանանց հետ, որոնք գտնվում են այդ զինուորական բանակներից մէկում. «Բօէր կանանց մէջ գոյութիւն ունենն երկու հոսանքներ.—մէկը, փոքրամասնութիւնը, արդէն կորցրել է յոյսը։—«Ես այլ եւս յոյս չունեմ ոչ մի բանի վրա, ասաց կանանցից մէկը.—Թող անգլիացիները վերցնեն մեր երկիրը եւ թոյլ տան մեզ, վերջապէս, տուն վերադառնալ։ Ես կը կամենայի, որ բոլոր բօէր կանայք ստորագրէին մի հանրագիր, որի մէջ կը խնդրէինք մեր ամուսիններին՝ ցած դնել զէնքը, որովհետեւ մենք անթիւ տանջանքներ ենք կրում, որոնք ոչ մի հետեւանքի չեն հասցնում»։ Իսկ միւս կինը պատասխանեց. «Օ՛, ոչ, ես երբէք չեմ ստորագրի մի այդպիսի հանրագիր, ես դեռ յոյս ունեմ, նոյն իսկ այժմ էլ։ Իմ ամուսինը վաղուց է գտնվում կռւողների մէջ, ես նրան շատ վաղուց է, որ չեմ տեսել, բայց ես երբէք չէի խնդրի նրան ցած դնել զէնքը, թէեւ այդ գնով ինձ թոյլ տային վերադառնալ դէպի իմ ընտանեկան օջախը։ Ես հաւատում եմ, որ Աստուած չի թողնի մեզ»։

—Վիէննայից հեռագրում են. «Ալբանիայից ստացվող լուրերը շատ յուզիչ են։ Ամբողջ երկրում շրջում են զինված հրոսակախմբեր։ Կալանաւորված ալբանացի Հակի-փաշան միայն ուղարկվեց Կ. Պոլիս, հարց ու փորձի ենթարկվելու համար, յետոյ ազատ թողնվեց. իսկ միւս ալբանացիները կալանաւորվում են եւ բանտ դնվում։ Ռուսաց դեսպանատունը ստացաւ սուլթանից տեղեկութիւն, թէ Մակեդոնիայում եւ Ալբանիայում ձեռք են առնված միջոցներ կարգը պահպանելու համար։ Սերբիական սահմանի ալբանական գնդերի փոխարէն դրված են Անատոլիայի զօրքեր»։

—Հարաւային գերմանական մի լրագիր քաղաքական նշանակութիւն է տալիս Դալայ-Լամայի Ռուսաստան ուղարկած դեսպանութեանը։ Լրագիրը ենթադրում է, թէ Ռուսաստանը մտադիր է իր հովանաւորութեան տակ առնել Տիբէտը եւ այդպիսով, կապելով ռուսաց հողերը ֆրանսիացիների ասիական հողերի հետ, կտրել Հնդկաստանը Չինաստանից եւ արգելք դնել անգլիացիների առեւտրին Չինաստանի եւ իրանց ասիական երկրների միջեւ։

—Ամբողջ Եւրոպայում սարսափելի շոգեր են անում այս ամառ։ Զանազան տեղերից հաղորդում են լուրեր, որ մարդիկ մեռնում են արեւահարութիւնից։ Սպանիայում նոյն իսկ թռչունները վայր են ընկնում ծառերից շոգի ազդեցութիւնից։

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

23 յունիսի

ՌԱԳԱՑ։ Նախկին կայսերական կանցլէր Հօհէնլօէ վախճանվեց այստեղ։

ԻՕԿՕՀԱՄԱ։ Անկարգութիւնները Մանջուրիայում տարածվում են։ Ապստամբ չինացիների մի խումբ անցաւ Եալու գետը, բայց յետ մղվեց կօրէյացի զօրքերից, կորցնելով 12 հոգի։ Կօրէյական կայսրը արգելեց զինել կօրէյացի պահապաններին եապօնական հրացաններով։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ։ Ռուսաց դիւանագիտական լիազօրը պաշտօնապէս հաստատեց, որ ստացվել է ստատս-սէկրէտար Գէյի յայտագիրը ռուսաց ներհակ մաքսերի վերաբերեալ։ Լուրերին նայելով, ռուսաց պատասխանում խոստացված է լրջօրէն քննել ամերիկական առաջարկութիւնները եւ յայտնված է, որ Ռուսաստանի ցանկութիւնն է պահպանել Միացեալ-Նահանգների հետ ամենաջերմ քաղաքական, առեւտրական եւ արդիւնաբերական յարաբերութիւններ։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Յունիսի 23-ին լիւթերական սբ. Աննայի եկեղեցում կարգ կատարվեց Նավարինեան ճակատամարտի մասնակից գեներալ-ադիւտանտ կոմս Գէյդէնի դիակի վրա Թագաւոր Կայսրի, Թագաժառանգի, հելլէնների Թագուհու եւ բոլոր Մեծ Իշխանների ներկայութեամբ։ Թաղումը կատարվեց Նովօդեվիչի վանքում։

ՍԱՐԱՏՕՎ։ Հացահատիկների բերքը նահանգում ընդհանրապէս միջակից ցած է։

ՎՕՐՕՆԷԺ։ Հաճարի բերքը ընդհանրապէս միջակից ցած է, ցորենինը՝ տարբեր։ Հաճարի, մանաւանդ ցորենի գները արագ բարձրանում են։ Սպեկուլացիան եռանդուն գործ է տեսնում, մանաւանդ նկատի ունենալով հարաւարեւելքի անբերրիութիւնը։

ԵԿԱՏԵՐԻՆՕՍԼԱՎ։ Անձրեւներ եկան. չոքերը դադարեցին, բայց հացահատիկները արդէն փչացել են։ Անասունների համար արօտ չը կայ։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Յունիսի 23-ին Դալայ-Լամայի արտակարգ դեսպանութիւնը Մեծ Պետերհօֆեան պալատում ներկայացաւ Թագաւոր Կայսրին եւ Թագուհի Կայսրուհի Մարիա Ֆէօդորօվնային։

24 յունիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Հակաժանտախտային յանձնաժողովը յայտնում է, որ Կ. Պօլիս քաղաքը անբարեյաջող է համարվում ժանտախտի կողմից։—Զինուորական մինիստր գեներալ Կուրօպատկին նշանակվում է Ալէքսանդրեան զինուորական—իրաւաբանական ակադեմիայի պատուաւոր անդամ։

ԼՕՆԴՕՆ։ Կիտչէնէր հաղորդում է Պրէտօրիայից, որ բօէրները երէկ այրեցին Ռօդէպօրտի երկաթուղիական կայարանը։ Նրանք յետ մղվեցին կորցնելով 9 հոգի, որոնցից 2-ը սպանված եւ 7-ը վիրաւոր։ Անգլիացիների կողմից վիրաւորվել է մէկը։ Կիտչէնէր աւելացնում է, որ երէկ, երբ տեղի ունեցաւ յարձակում երկաթուղիական գնացքի վրա Վաբօյսպրույտի մօտ, անգլիացիներից, բացի առաջ յիշվածներից, վիրաւորվեցին 10 մարդ։ Ուրիշ մանրամասնութիւններ նա չէ հաղորդում։

ՊԱՐԻԶ։ Պատգամաւորների ժողով։ Վալդէկ-Ռուսսօ կարդում է հրամանագիրը նստաշրջանի փակման մասին եւ նիստը փակվում է։

ԵԱՐՕՍԼԱՎԼ։ Ներքին գործերի մինիստրը զննեց Ռօստովում տաճարը եւ Տօլգեան վանքը։ Մինիստրը ընդունեց հիմնարկութիւնների ներկայացուցիչներին եւ շինական տանուտէրներին։

ՄՕՍԿՎԱ։ Այսօր օծվեց օղիի երեք արքունի պահեստներից մէկը Դեվիչիե դաշտում՝ 1,200,000 վեդրօ արտադրութեամբ եւ 800 բանուորներով։

ՎԵԱՏԿԱ։ Աշնանացանների եւ գարնանացանների բերքը նահանգում ընդհանրապէս միջակից ցած է՝ եղած չոքերի շնորհիւ։

ՊԱՐԻԶ։ Սենատ։ Արդարադատութեան մինիստրը կարդաց հրամանագիրը նստաշրջանի փակման մասին։ Նիստը փակվեց։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ։ Ծովային մինիստրութիւնը նորից հաստատեց եւրոպական ջրերում այն կայարանը, որ փակվել էր սպան-ամերիկական պատերազմի միջոցին, եւ հրամանատարութիւնը յանձնեց ծովապետ Կրօմվէլին։ Գլխա-

ւոր կայանատեղը երեւի կը գտնվի Միջերկրական ծովում:

ԽԱՐԿՕՎ: Այստեղ ժամանեց ի. պ. խ. Պետրօվ, որ նշանակված է Նորերս կրէդիտային գիւանատան կողմից բէվիզիայի ենթարկված հողային բանկի բաժնետէրերի արտակարգ ժողովի Նախագահ: Րէվիզիան, ինչպէս յայտնի է, գտել էր, որ բանկը պարտական է 18,431,000 րուբլի եւ այդ պարտքերի դէմ ունի մօտ 11 միլիօն. պակասի քանակութիւնը այդպիսով հասնում է եօթ ու կէս միլիօնի: Բանկին հարկաւոր գումարները մատակարարելու համար ծրագրված են,—փոխատւութիւն կառավարութեան կողմից 6,000,000 գումարի, լրացուցիչ վճարումն բաժնետէրերի կողմից վեց միլիօն գումարի, 145 րուբլի 42,000 բաժնետոմսերից ամեն մէկից, եւ բացի այդ, բաց թողնել Նոր բաժնետոմսեր:

ՕԼԵԿՄԻՆՍԿ: Մամօնտ փնտռող արշաւախումբը Պետերբուրգից հասաւ Եակուտսկ: Մինչեւ մամօնտի գտնված տեղը գուցէ աջողվի հասնել երեք ամսում:

ՌԻԳԱ: Ստերլիտամակեան գաւառի մելեուզեան չինական շրջանում կարկուտը ոչնչացրեց աւելի քան 3,000 դեսեատին ցանքս: Երեք գիւղ զրկվեցին աչնանացանի սերմից:

ՕՄՍԿ: Քառասուն աստիճան շոգ է անում: Ճպուռը ոչնչացնում է հացահատիկները եւ խոտը:

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա. Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

ամեն օր, բացի կիրակի օրերից:

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝

Բ. Ա. Նաւասարդեան—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) և միզասեռ. հիւանդ.
Կ. Մ. Ջիկօվանի—9—10 ժ. աչքի, Ներքին և Նեարդային հ.
Կ. Ի. Գզելիեվ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի հ.
Ջ. Ի. Բաբանասեանց—11—12 ժ. կանանց և երեխայոց հիւանդ.
Ա. Գ. Կարապետեանց—1—1½ ժ. Ներքին և երեխայոց հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ն. Ն. Ռօստօմբէկօվ—6—7 ժ. վիրաբուժութեան և մորթու հ.
Գ. Ա. Թարխանօվ—7—8 ժ. Ներքին և երեխայոց հ. ծաղիկ է կտրում Նոյնպէս և կիրակի, առաւօտեան ժամի 9—10.
Բ. Ա. Նաւասարդեան—7½—8 ժ.
Վճար 50 կ. չքաւորները ձրի: Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին:
Օ. Տ. Առվանիտակի—տանը. ծաղկահատ և բժըշկական մարմնամարզ. դիմել 11—1 ժ.:

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

Բժշկապետ ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ

Պետերբուրգի բժշկական վարչութեան թոյլտւութեամբ: Մեծ արկղիկը 5 րուբլի, փոքրը—3 ր. եւ 1 ր. 50 կ.:

ՆՈՐ ՄԻՋՈՑ

մազերը բուսցնելու եւ ամրացնելու համար, ոչնչացնում է թեփը: Դուրս է եկել Նաեւ բոլորովին Նոր միջոց

ՋՈՒԻ ԿԱԹԸ

երեսին քնքշութիւն եւ սպիտակութիւն տալու համար, ոչնչացնում է արեւի պատճառած սեւութիւնը, մուները, տալիս է կաշուին քնքշութիւն եւ սպիտակութիւն: Այդ գները չափաւոր են. մեծ սրուակը, արկղիկի մէջ, 2 րուբլի, փոքրը—1 ր. 50 կ. Ծախվում են բոլոր պարֆիւմերական եւ դեղավաճառական խանութներում: Գլխաւոր պահեստը գտնվում է Պետերբուրգում, Պուշկինսկայա փողոց տ. № 15, բնակարան № 12. պահեստի բաժանմունքները գտնվում են. Թիֆլիսում կովկասեան դեղատան ապրանքների վաճառման ընկերութեան խանութում՝ Երեւանեան հրապարակ եւ Նրա բաժանմունքում, Միքայէլեան փողոց եւ Բագւում. Նաեւ Միքայէլեան կամուրջի վրա, Պապօվի եւ Արիստակօվի դեղատներում: Օտարաքաղաքացիների պատուէրները կատարվում են անմիջապէս՝ պօստով: 31—100

Արդահանուչի միդասեան երկսեռ եկեղեցական ծխական ուսումնարանի համար

ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է

ցէնզաւոր ուսուցիչ, որը պէտք է գիտենայ եւ երգեցիկ խումբ կազմել՝ եկեղեցում երգելու համար: Պայմանների մասին կարող են դիմել՝ Թիֆլիս, գրախանութ «Գուտտենբէրգ», Լօրիս-Մէլիքեան փողոց, № 11: 1—4

ՄԱՅԿՕՊԻ ՀԱՅՈՑ ԱՂՕԹԱՏԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է

մի ձայնաւոր եւ իր պաշտօնին հմուտ տիրացու: Ցանկալի է, որ լինէր ամուրի: Տարեկան կը ստանայ երկու հարիւր քառասուն րուբլի ռոճիկ եւ մինչեւ հարիւր վաթսուն րուբլի արդիւնք:

Դիմել՝ Майкопъ (Куб. Обл.), армянскому ктитору Макару Б. Терзiеву.

Երէցփոխ Մ. Թէրզեան

1—2

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

սրանով յայտարարում է, որ իր առեանում Ներկայ տարվայ յունիսի 28-ին, ցերեկվայ ժամը 1-ին, Նշանակված է աճուրդ պատրաստելու համար, վիմագրական եղանակով, 63 գնահատական պլանշէտներ 1475 րուբլի գումարի: Աճուրդին մասնակցել ցանկացողները պայմանները կարող են տեսնել Վարչութեան շինարարական բաժնում բոլոր լի օրերը, առաւօտեան ժամը 9-ից մինչեւ ցերեկվայ ժամը 2-ը: 1—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

սրանով յայտարարում է, որ Նրա առեանում Ներկայ յունիսի 27-ին, ցերեկվայ 1 ժամին, աճուրդ է Նշանակված Օրլօվսկայա փողոցը կանօնաւորելու եւ սալայատակելու, Նոյնպէս այդ փողոցով յենապատ կառուցանելու համար, 3255 ր. 35 կ. գումարի: Աճուրդին մասնակցել ցանկացողները կարող են տեսնել պայմանները Վարչութեան III շինարարական բաժնում բոլոր լի օրերը, ցերեկվայ 9-ից մինչեւ 2 ժամը: 3—3

Ախալքալաքի գաւառի Գոմ գիւղում բնակվող Ցարութիւն Տէր-Սիմէօնեան Սարգսեանց սրանով յայտնում է, որ ցանկանում է

ՏԻՐԱՑՈՒԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆՈՎ

ծառայել Թիֆլիսի եկեղեցիներից մէկում: Հըմուտ է Նոր հայկական ձայնագրութեան եւ հին հայկական եկեղեցական բոլոր արարողութիւններին—շարականներին. ունի աջող ձայն: Համաձայն է գնալ եւ որ եւ է ուրիշ քաղաք:

Հասցէն՝ Բէթղեհէմի ս. Աստուածածին եկեղեցու սենեակներում մինչեւ յունիսի վերջը, այնուհետեւ Ախալքալաք՝ Գէորգ Կիրակոսեանին: 3—3

Լոյս տեսաւ

Ա. Լալայեանի

ԱԼԲՈՄ

Կարս քաղաքի եւ Նրա շրջանի տեսարանների (Կարս, Սարիղամիշ, Արդահան, Խնծկոնք, Մաղասու բերդ, Անի, Բագնայր, Հոռոմոս, Զրփլու. ընդամենը 32 Նկար):

Գինն է 1 ր. 50 կ. ճանապարհածախսով:

Դիմել՝ А. Лалаянцу. Карсъ. 5—10

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

(Зубной врачъ)

Օր. Շ. ՏԷՐ-ՆԻԿՈՂԱՅՈՍԵԱՆ

Ընդունում է հիւանդներին ամենայն օր՝

Առաւօտեան 9—3 ժ.

Երեկոյեան 5—7 ժ.

Հասցէն՝ Սուրբ-Նշան եկեղեցու գաւթում: 5—8

ԿԱՐԱ-ՄՈՒՐԶԱՆ

հրաւիրում է խմբի անդամներին, տէկիններին, օրիորդներին եւ պարոններին շնորհ բերել իր մօտ հինգշաբթի, յուլիսի 5-ին, երեկոյեան ժամը 6-ին, առաջիկայ կովկասեան ցուցահանդէսին սեպտեմբերի 1-ից մինչեւ Նոյեմբերի 1-ը երեսուն համերգ երգելու համար խումբ եւ ծրագիր կազմելու: Ընդունվում են Նոր անձինք եւս: Тифлисъ, Мухранская улица, д. Мухранскаго. 5—5

Թիֆլիսի Կենտրոնական գրավաճառանոցում

ծախվում են հայերէն հետեւեալ գրքերը՝

ԾԱՏՈՒՐԵԱՆ Ալ., Գրչի հանաքներ, Մօսկվա, 1901 թ. գ. 50 կ.
ՏԷՐ-ՂԱԶԱՐԵԱՆ Բ., Տարաժամ պսակ, պօէմա, Թիֆլիս, 1901 թ. գ. 10 կ.
ԱՂԱԲԱԲԵԱՆ Ա., Հաւլաբարցոց մտաւոր կեանքը, Թիֆլ. 1901 թ. գ. 20 կ.
ՎԻՆՕԳՐԱԴՕՎ Պ., Դասագիրք ընդհանուր պատմութեան, մասն II. միջին դար—1 ր. եւ մասն III. Նոր դար—1 ր., թարգմանութեամբ Քարամեան Ն.—ի եւ ճոխացրած հայոց պատմութեան յաւելուածով, Բագու, 1901 թ.
ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԱԲՈՎԵԱՆԻ աշխատասիրութիւնները (Վէրք Հայաստանի, Օվսաննայ եւ այլն), հեղինակի պատկերով եւ տան Նկարով, Մօսկ. անկազմ 1 ր., կաշեկազմ 1 րուբլի 40 կօպ.:
ՇԱՀԱԶԻԶ ԵՐՈՒԱՆԴ, Մկրտիչ Էմին Յովսէփեան, կենսագրական գրական տեսութիւն, Թիֆլ. գ. 60 կօպ.
ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ Մելք. եպիսկ. Պետրոս Շանշեանց, կենսագրութիւն, (պատկերով) Թիֆլ. գ. 50 կ.
ԱԴԱՄԵԱՆ ՊԵՏՐՈՍ, Շէքսպիր եւ իր Համլէտ ողբերգութեան աղբիւրն ու քննադատութիւնները, Թիֆլ. գ. 1 ր.
ՄԱՐԱՂԵԱՆ Տ. քահ., Յիսուս Քրիստոսի երկրաւոր կեանքը եւ վարդապետութիւնները: Թիֆլ. գ. 1 ր.
ԳԷՈՐԳԵԱՆ Բ. վարդ. Խորենացին Խորենացով պէտք է հասկանալ. Վաղարշապատ գ. 50 կ.
ՏԷՐ-ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ Ն., Խաչատուր Աբովեան. կենսագրութիւն, Թիֆլ. գ. 60 կ.
ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ Ալ., Տաղեր ու խաղեր, ժողովածու երգերի ու պարերգերի, Ալէքս. գ. 60 կ.
ՆԱԽԱՇԵԱՆՑ Ցակ. քահ. Ձայնագրեալ տաղարան եկեղեցու սպասաւորների համար, Վաղարշապատ գ. 50 կ.
ԱՐՇԱՐՈՒՆԻ, Սիրոյ ճարակք Տիրան եւ Արփենիկ, իրական կեանքից, Ալէքս. գ. 40 կօպ.:

Դիմել՝ Тифлисъ, Въ Центральную Книжную Торговлю. (ե. հ. չ.) 3—3

ԳՈՒՏՏԵՆԲԷՐԳ ԳՐԱԽԱՆՈՒԹՈՒՄ

վաճառվում է

ԱՏԱՄՆԵՐԻ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ

Աշխատ. դօկտօր Մ. Իւթիւճեանի

ԳԻՆՆ Է 25 ԿՕՊ.

Նոյն տեղից կարելի է ձեռք բերել Նոր լոյս տեսած եւ այլ ամեն տեսակ գրքեր: Գումարով գնողներին զիջումով:

Դիմել՝ Тифлисъ. Книжный магазинъ „Гуттенбергъ" (Лорисъ-Меликовская улица, № 11), Г. Галустяну. 4—5

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

(Թիֆլիս, Լերմօնտօվսկայա փողոց, № 9)

Ցանկացողները ունենալ իրանց առեւտրական գործերի համար ուսման ընթացքը աւարտած աշակերտներ եւ աշակերտուհիներ, թող բարեհաճեն դիմել կուրսերի հիմնողին, Ս. Մանուէլեանցին: Աւարտողները ստացել են մասնագիտական առեւտրական կրթութիւն, Կովկասի ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուի հաստատված ծրագրի համեմատ, եւ ունեն օրինաւոր առտեստատներ:

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՍԿՍՎԵԼՈՒ ԵՆ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 1-ԻՑ

Կուրսերի ծրագիրը եւ կանօնները կարելի է ստանալ ձրիապէս եղբ. Ծովիանօվների բանկային գրասենեակում եւ կուրսեր հիմնողի բնակարանում: Օտարաքաղաքացիները դիմում են՝ ТИФЛИСЪ, учредителю коммерческихъ курсовъ С. П. Мануэльянцу. (ե) 2—12

Ա. ՓՐԻԴՕՆԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.

ԲԱՆԿԱՅԻՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԸ

Ներքին փոխառութեան առաջին կարգի վիճակախաղի տոմսերը ապահովացնելու համար 1901 թւի յուլիսի մէկի տիրաժից վերցնում է ցնոր տնօրէնութիւն՝

4 րուբլի 25 կօպ. ամեն մէկ տոմսին

բացի մարկան ամեն մէկ անդորրագրից: Գրասենեակը հեռագրով եւ վերադիր վճարով ապահովացումն չէ ընդունում: 3—3

BATEAUX A VAPEUR FRANÇAIS N. PAQUET ET C-ie

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.

կանօնաւոր եւ ուղղակի Նաւագնացութիւն ՄԱՐՍԷԼԻՑ ԲԱԹՈՒՄ, չորեքշաբթի օրերը, երկու շաբաթը մի անգամ.

եւ հակառակը՝ Բաթումից Մարսէլ, մտնելով Տրապիզոն, Սամսօն եւ Պոլիս: Մեկնում է Բաթումից՝ չորեքշաբթի 4/17 յուլիսի շոգենաւ՝ ՍԻՐԿԱՍԻ, Նաւապետ ԳԱՐՐԻԳ: Եւ այսպէս շարունակաբար, երկու շաբաթը մի անգամ, չորեքշաբթի օրերը, ժամը 4-ին կէսօրից յետոյ:

Բաթումից Պարիզ ուղղակի հաղորդակցութեան տոմսակներ տրվում են սովորականից պակաս գներով:

Ամիսը մի անգամ կանօնաւոր հաղորդակցութիւն Բաթումի եւ Անտվերպէնի մէջ, ընդունելով ապրանքներ բոլոր հիւսիսային Նաւահանգիստների համար:

Ապրանքների եւ ճանապարհորդների մասին հարկաւոր տեղեկութիւններ ստանալու համար թող բարեհաճեն դիմել ընկերութեան գործակատարներին՝

ԲԱԹՈՒՄՈՒՄ—պ. Վիկտոր դ'Արնօին, Նաբէրէժնայա: ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ—պ. Օ Գ. Բարեկենդանեանին, Սիօնի փող. Խօջափարուխօվի եւ Մայսուրաձէի քարվանսարա: ԲԱԳՎԻ—եղբ. Վ. եւ Ի. Մուսթաֆեաններին, Նաբէրէժնայա փողոց, տուն Կրասիլնիկեանի, № 27: ՆՕՎՕՐՕՍԻՅՍԿ—Վլադիկաւկազի երկաթուղու առեւտրական գործակալութիւն (ե. հ. չ.) 20—20

Կօնֆէկտի եւ շօկօլադի գործարան

„Փ. Ն. ՓՐԻԴՕՆԵԱՆ"

ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

Յայտնում է, որ իր գործարանում պատրաստվում են շաքարեղէնների ամեն տեսակ արտադրութիւններ, որոնք թէ իրանց յատկութեամբ, մաքրութեամբ եւ թէ մատչելի գներով մրցում են Ռուսաստանի առաջնակարգ գործարանների արտադրութիւնների հետ:

Պատրաստում ենք՝ կարամէլ մրգեղէնից (фруктовая карамель), կարամէլ լցված (съ начинкою), մարմէլադ (пастила), զէֆիր (зефиръ), դրաժէ (драже), քիրվա-շաքար (պաղ-շաքար, леденецъ).

Գործարանում աշխատում են հմուտ վարպետներ՝ մայրաքաղաքից հրաւիրված յայտնի վարպետի հսկողութեան տակ:

Պատուէրները կատարվում են անմիջապէս եւ ճշդութեամբ:

Պրէյս-կուրանտը ուղարկվում է ցանկացողներին ձրի:

Պատուէրների համար դիմել՝ Тифлисъ, Нахаловка, Павловская улица, собственный домъ, № 12.

Թիֆլիսում մեր գործարանի արտադրութիւնները ծախվում են հետեւեալ մագազիններում—Գ. Բայեանդուրեանի, Գ. Ս. Տէր-Սիմօնեանի, Ջ. Ի. Սուլխանեանի, Ջ. Պ. Պօպօվի, Եղբ. Ս. Ի. Մ. Աբրահամօվների, Հաջի-Ռախմանօվի պարսկական մագազինում, Պետրօի իտալական մագազինում եւ այլն: Տելեֆօն № 362:

41—100